

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

יהושע
גליון י"ב

יהושע

פרק כ"ב - כ"ג

כ ראוּבוּן וְאַל־בְּנֵי־גֹד וְאַל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה הַיּוֹם | יָדְעוּנוּ כִּי־בְתוּכְנוּ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־מַעַלְתֶּם בְּיַהֲוָה הַמַּעַל הַזֶּה אֲזִי הַצַּלְתֶּם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד יְהוָה:

מצודת דוד: הַיּוֹם יָדְעוּנוּ כִּי בְתוּכְנוּ ה' וְגו' - בַּתַּח בְּלִבְכֵּנוּ לְהוֹזֵר מִבּוֹא בְדַמִּים וּלְדַבֵּר תַּחֲלִילָה פְּנִים אֶל פְּנִים, כִּי רוֹאִים אֲנִי אֲשֶׁר לֹא מַעַלְתֶּם הַמַּעַל הַזֶּה אֲשֶׁר חֲשַׁבְנוּ, וְאִדְרָבָה אֲזִי בְכַנִּין הַמּוֹצֵחַ הַצַּלְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיַּד מַכַּת ה', כִּי מַעַתָּה לֹא יַחְטֹאוּ לְהַשְׁבִּית אֶת בְּנִיכֶם מִלִּירָאָה אֶת ה' וְלֹא יַעֲנֹשׁוּ, מִה שְׁאִין כֵּן אִם הַשְׁבִּיתוּ, כִּי אֲזִי לֹא הָיוּ נִצְלוּלִים מִעוֹנָשׁ.

כב וַיָּשָׁב פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן | וְהַנְּשִׂאִים מֵאֵת בְּנֵי־רְאוּבוּן וּמֵאֵת בְּנֵי־גֹד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁבוּ אוֹתָם דָּבָר:

מצודת דוד: וַיָּשָׁבוּ אוֹתָם דָּבָר - תְּשׁוּבָה עַל דְּבַר־הַשְּׁלִיחוֹת.

כג וַיִּיטָב הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְרְכוּ אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמְרוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לְצַבֵּא לְשַׁחַת אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־רְאוּבוּן וּבְנֵי־גֹד וְשָׂגִים בָּהּ:

מצודת דוד: וַיִּבְרְכוּ אֱלֹהִים - עַל אֲשֶׁר נָתַן בְּלִבְכֶם לְשַׁלּוֹחַ לָהֶם טָרֶם יִלְחַמוּ. וְלֹא אָמְרוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לְצַבֵּא - לֹא חֲשַׁבוּ עוֹד לְהִלָּחֵם בָּם, כִּי קִבְּלוּ דְבַר־הַיְהוָה הַנִּאֲמָרִים בְּאֵמֶת.

כד וַיִּקְרָאוּ בְּנֵי־רְאוּבוּן וּבְנֵי־גֹד לְמִזְבֵּחַ כִּי עֵד הוּא בִּינְתֵינוּ כִּי יְהוָה הָאֱלֹהִים:

מצודת דוד: וַיִּקְרָאוּ בְּנֵי רְאוּבוּן וּבְנֵי גֹד לְמִזְבֵּחַ - תַּחֲסֹר מִלַּת עֵד, וְרוּצָה לִּמְרוֹ: וַיִּקְרָאוּ לְמִזְבֵּחַ עֵד. כִּי עֵד הוּא בִּינְתֵינוּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹשְׁבִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַמַּעֲרָבִי אֲשֶׁר ה' הוּא הָאֱלֹהִים, וְכַמוֹהֶם כְּמוֹנוּ מֵאֲמִינִים אֶת זֹאת בְּאֵמוּנָה שְׁלִימָה.

א וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־הִנִּיחַ יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל־אֲבִיבֵיהֶם מִסְגִּיב וַיְהוֹשֶׁעַ זְלוֹן בָּא בְיָמֵיהֶם:

יהושע

פרק כ"ב

כ וַנֹּאמֶר נַעֲשֶׂה־גֹא לָנוּ לְבָנוֹת אֶת־הַמִּזְבֵּחַ לֹא לַעֲוֹלָה וְלֹא לְזָבַח:

מצודת דוד: וַנֹּאמֶר וְגו' - וּבַעֲבוּר זֶה אִמְרָנוּ נַעֲשֶׂה אֶת זֹאת לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ, אוֹלָם לֹא לַעֲוֹלָה וְזָבַח.

כב כִּי עֵד הוּא בִּינְנוּ וּבִינְכֶם וּבֵין דְּרוֹתֵינוּ אַחֲרֵינוּ לְעֵבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה לְפָנָיו בְּעֹלוֹתֵינוּ וּבִזְבָּחֵינוּ וּבְשַׁלְמֵינוּ וְלֹא־יֵאמְרוּ בְּנִיכֶם מִחַר לְבָבֵינוּ אִין־לָכֶם חֶלֶק בְּיַהֲוָה:

מצודת דוד: כִּי עֵד הוּא בִּינְנוּ וּבִינְכֶם - כִּי רַק לְהִיּוֹת הוּא עֵד בִּינְנוּ שְׂגֵם אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת ה', כִּי גַם לָנוּ חֶלֶק בּוֹ, כִּי הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בִּינְנוּ דוֹמָה הוּא לְמִזְבֵּחַ ה', וְלִזֶּה יַחֲשֹׁב לַעֲד. וְלֹא יֵאמְרוּ וְגו' - וְלֹא יוֹכְלוּ עוֹד לִמְרוֹר כְּזֹאת.

כג וַנֹּאמֶר וְהָיָה כִּי־יֵאמְרוּ אֲלֵינוּ וְאַל־דְּרֹתֵינוּ מִחַר וְאֵמְרוּ רְאוּ אֶת־תְּבִנְתָּ מִזְבֵּחַ יְהוָה אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ לֹא לַעֲוֹלָה וְלֹא לְזָבַח כִּי־עֵד הוּא בִּינְנוּ וּבִינְכֶם:

מצודת ציון: תְּבִנְתָּ - צוּרָת.

מצודת דוד: וַנֹּאמֶר וְגו' - בְּהִיּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּנוּי, נֹאמֶר כֹּאשֶׁר יֵאמְרוּ בְּנִיכֶם כְּזֹאת, אֲזִי נֹשִׁיב לָהֶם: רְאוּ תְבִנְתָּ הַמִּזְבֵּחַ הַעוֹמֵד לַעֲד, כִּי הֲלֹא לֹא נַעֲשֶׂה עֲלֵינוּ עוֹלָה וְזָבַח, וְאִם לֹא לְהִיּוֹת לַעֲד, עַל מַה נִּבְנָה?

כד חֲלִילָה לָנוּ מִמֶּנּוּ לְמַרְדּ בְּיַהֲוָה וְלִשְׁוֹב הַיּוֹם מֵאֲחֵרֵי יְהוָה לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ לַעֲלָה לְמִנְחָה וְלִזְבַּח מִלֶּבֶד מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר לְפָנָי מִשְׁכְּנוֹ:

מצודת ציון: חֲלִילָה - הוּא מִלְשׁוֹן חוֹלִין וְגִנְאִי.

מצודת דוד: חֲלִילָה לָנוּ מִמֶּנּוּ לְמַרְדּ בְּה' - הַמִּרְדּ בְּה' הוּא חוֹלִין לָנוּ מִצֵּד עֲצִמֵינוּ, מִכְּלִי דְבַר תְּהוֹכַחָה. מִלֶּבֶד מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר לְפָנָי מִשְׁכְּנוֹ - לְהִיּוֹת עוֹד אֶחָד זוֹלַת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנָי מִשְׁכְּן ה'.

ל וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן וְנִשְׂאֵי הָעֵדָה וְרֵאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבְרוּ בְּנֵי־רְאוּבוּן וּבְנֵי־גֹד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּיטָב בְּעֵינֵיהֶם:

לא וַנֹּאמֶר פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־בְּנֵי־

יהושע פרק כ"ג

ח **כִּי אִם־בִּיהִנֶּה אֱלֹהֵיכֶם תִּדְבְּקוּ כְּאִשְׁרֵי עֲשִׂיתֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:**

ט **וַיֹּרֶשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצוּמִים וְאַתֶּם לֹא־עֲמַד אִישׁ בְּפְנֵיכֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:**

מצודת דוד: וַיֹּרֶשׁ ה' וגו' - ובעבור זה גרש ה' וכו'. וְאַתֶּם וגו' - רוצה לומר: ואתם הלא ראיתם אשר לא עמד וכו'.

י **אִישׁ־אֶחָד מִכֶּם יִרְדֹּף־אֶלַף כִּי ו יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַגֹּלְתֶם לָכֶם כְּאִשְׁרֵי דְבַר לָכֶם:**

מצודת דוד: אִישׁ אֶחָד מִכֶּם יִרְדֹּף אֶלַף - כל אחד מכם היה רודף אלף.

יא **וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם לֹא־תִקְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**

מצודת דוד: לְנַפְשֵׁיכֶם - בעבור קיום נפשותיכם.

יב **כִּי ו אִם־שׁוּב תִּשׁוּבוּ וְדִבַּקְתֶּם בְּיְהוָה הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אֲתֶכֶם וְהִתְחַתַּנְתֶּם בָּהֶם וּבְאַתֶּם בָּהֶם וְהֵם בְּכֶם:**

מצודת ציון: וְהִתְחַתַּנְתֶּם - מלשון חתון.

מצודת דוד: כִּי אִם שׁוּב תִּשׁוּבוּ - מאחרי ה', ובאתם בהם לקחת מבנותיהם.

יג **יְדוּעַ תִּדְעוּ כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לֶפֶחַ וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשֹׁטֵט בְּצַדִּיקְכֶם וּלְצַנְנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד־אֲבַדְכֶם מֵעַל הָאָדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**

מצודת ציון: לֶפֶחַ - לרשת. וּלְמוֹקֵשׁ - למכשול. וּלְשֹׁטֵט - ענינו שבט, כמו "שׁוֹט לְסוּס (משלי כ"א:)", וּנְכַפְלָה לַמַּ"ד הַפְעֵל. וּלְצַנְנִים - ענינן קוצים, וכן "וּלְצַנְנִים בְּצַדִּיקְכֶם (במדבר ל"ג:)",

מצודת דוד: וְהָיוּ לָכֶם - הגוים האלה. וּלְשֹׁטֵט בְּצַדִּיקְכֶם וּלְצַנְנִים בְּעֵינֵיכֶם - רוצה לומר: יכאיבו לכם כמכת השוט, וכקוץ המנוקר העין.

יד **וְהִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כְּלִי־הָאָרֶץ וַיִּדְעַתֶּם בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשׁוֹכֶם כִּי לֹא־נִפְלֵי דְבַר אֶחָד מִכֶּל ו הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲלֵיכֶם הַכֹּל בָּאוּ לָכֶם לֹא־נִפְלֵ מִמֶּנּוּ דְבַר אֶחָד:**

מצודת דוד: וְהִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כְּלִי הָאָרֶץ - בדרך אשר כל הבריות הולכים שם, ורוצה

יהושע פרק כ"ג

מצודת דוד: וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים - מסוף ימים רבים.

ב **וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְכָל־יִשְׂרָאֵל לְזַכְּרֹתוֹ וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי זִלְמַתִּי בְּאֵתִי בְּיָמַי:**

ג **וְאַתֶּם רְאִיתֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְכָל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַגֹּלְתֶם לָכֶם:**

מצודת ציון: לָכֶם - בשבילכם.

מצודת דוד: לְכָל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה - אשר כבר כבשתם.

ד **רְאוּ הַפְּלִתִי לָכֶם אֶת־הַגּוֹיִם הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה בְּנַחֲלָה לְשִׁבְטֵיכֶם מִן־הַיַּרְדֵּן וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִכְרַתִּי וְהֵם הַגְּדוֹל מְבֹאֵה הַשָּׁמֶשׁ:**

מצודת ציון: מְבֹאֵה - ענינו שקיעה, כמו "כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ (בראשית כ"ה:)",

מצודת דוד: רְאוּ הַפְּלִתִי לָכֶם אֶת הַגּוֹיִם - רוצה לומר: הפלתי הגורל להם. הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה - אשר עדיין לא כבשתם. בְּנַחֲלָה לְשִׁבְטֵיכֶם - לחלקם בנחלה להשבים. מִן הַיַּרְדֵּן - היושבים מן הירדן והלאה כלפי המערב. וְכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִכְרַתִּי - גם הם חלקתים בגורל. וְהֵם הַגְּדוֹל מְבֹאֵה הַשָּׁמֶשׁ - מוסב על מן הירדן, לומר: מן הירדן ועד הים הגדול העומד במבוא השמש.

ה **וַיְהִינֶה אֱלֹהֵיכֶם הוּא יְהִדְפֶם מִפְּנֵיכֶם וְהוֹרִישׁ אֲתֶם מִלְּפָנֵיכֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ כְּאִשְׁרֵי דְבַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָכֶם:**

מצודת ציון: יְהִדְפֶם - ענינו דחיפה והכאה, כמו "תִּדְפְּנוּ רוּחַ (תהילים א"ד:)", וְהוֹרִישׁ - יגרש.

מצודת דוד: הוּא יְהִדְפֶם - את הנשארים.

ו **וְחִזַּקְתֶּם מְאֹד לְשָׁמֶר וּלְעֲשׂוֹת אֵת כְּלִי־הַכֶּתֶב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה לְבִלְתִּי סוּר־מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל:**

מצודת דוד: לְבִלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל - הוא ענין מליצה, והושאל מההולך דרך ישר, שאין להטות ממנו לא לימין ולא לשמאל.

ז **לְבִלְתִּי־בֹא בְּגוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אֲתֶכֶם וּבְשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם לֹא־תִזְכְּרוּ וְלֹא תִשְׁבִּיעוּ וְלֹא תַעֲבֹדוּם וְלֹא תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם:**

מצודת דוד: לְבִלְתִּי בֹא בְּגוֹיִם הָאֵלֶּה - שלא תבואו לכללם להיות כמוהם. וְלֹא תִשְׁבִּיעוּ - רוצה לומר: את הזולת.

יהושע פרק כ"ג - כ"ד

לומר: הנה אמות ככל בני אדם, ולא אראה בכל אשר יקרה אתכם לאחר זמן. וידעתם בכל לבבכם ובכל נפשכם וגוי' - רוצה לומר: עתה דעו והבינו בכל לב ובכל נפש את הקורות, כי הלא לא נפל דבר מהדברים הטובים אשר דבר ה'.

טו והיה כאשר-בא עליכם פלי-הדבר הטוב אשר דבר יהוה אלהיכם אליכם פו יביא יהוה עליכם את פלי-הדבר הרע עדי-השמידו אותכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם יהוה אלהיכם:

מצודת דוד: והיה כאשר בא עליכם פל הדבר הטוב וגוי' - וכמו שהיה כל דבר הטוב, כן יהיה כל דבר הרע.

טז בעברכם את-ברית יהוה אלהיכם אשר צוה אתכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם ותרה אפי-יהוה בכם ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר נתן לכם:

מצודת דוד: בעברכם את ברית ה' אלהיכם - כאשר תעברו את ברית ה' אלהיכם.

א ויאסף יהושע את-כל-שבטי ישראל שכמה ויקרא לזקני ישראל ולראשיו ולשפטיו ולשטריו ויתיצבו לפני האלהים:

מצודת דוד: ויקרא לזקני ישראל וגוי' - שיעמדו הם במקום כולם. ויתיצבו לפני האלהים - לפני הארון אשר הביאו לשכם לכרות לפניו הברית, וכמו שאמר בסוף הענין.

ב ויאמר יהושע אלי-כל-העם כה-אמר יהוה אלהי ישראל בעבר הנחר שבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים:

מצודת דוד: בעבר הנחר שבו אבותיכם מעולם - הזכיר החסדים שעשה עמם, ואמר: הלא מעולם ישבו אבותיכם בעבר הנחר, ומאד נשתקעו באמונות כוזבות כאנשי הארץ ההיא. תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים - רוצה לומר: הלא תרח היה אבי אברהם ואבי נחור, ושניהם, האב ונחור בנו, עבדו עבודה זרה.

ג ואקח את-אביכם את-אברהם מעבר הנחר ואולף אתו בכל-ארץ כנען וארכ וארבה את-זרעו ואתו-לו את-יצחק:

יהושע פרק כ"ד

מצודת דוד: ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנחר - בחסדי נטיתי לבו מדרך אביו ואחיו, ואקח אותו מביניהם שלא יהיה נמשך אחר דעתם הכוזב. ואולף אתו בכל ארץ כנען - על כי היא ארץ קדושה וראוי להשראת שכינה. וארבה את זרעו ואתו לו את יצחק - רוצה לומר: אף שהרביתי זרעו מישמעאל כמו שכתוב "ונם את בן האמה לגוי אשימנו פי זרעך הוא (בראשית כ"א:ג)", והוא הלא רק עליו שאל כמו שכתוב "לו ישמעאל יחיה לפניך (בראשית י"ז:יח)", מכל מקום עוד נתתי לו את יצחק כאשר הבטחתי.

ד ואתו ליצחק את-יעקב ואת-עשו ואתו לעשו את-הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים:

מצודת דוד: ואתו ליצחק את יעקב ואת עשו - כי לטובה יחשב ליעקב שהיה עם עשו בכרס אחד, כי הוא שאב כל הזוהמא, ויעקב יצא נקי. ואתו לעשו את הר שעיר לרשת אותו - רוצה לומר: מיד נתתי לו חלקו, ושלא ישתעבר במצרים להיות נחשב מזרע יצחק להתקיים בו "פי גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ודור רביעי ישובו הנה (בראשית ט"ו:)", ויעקב ובניו ירדו מצרים - להיות הם נחשבים לזרע, ועליהם יאמר "כי גר יהיה זרעך", ובהם יתקיים "ודור רביעי ישובו הנה".

ה ואשלח את-משה ואת-אהרן ואגף את מצרים כאשר עשיתי בקרבן ואחר הוצאתי אתכם:

מצודת ציון: ואגף - ענינו הכאה, וכן "ונגפו אשה הרה (שמות כ"א:כב)".

מצודת דוד: ואגף את מצרים - על ידי משה ואהרן. כאשר עשיתי בקרבן - רוצה לומר: כאשר ידוע לכם מה עשיתי בקרבן.

ו ואוציא את-אבותיכם ממצרים ותבאו הרים וירדפו מצרים אתרי אבותיכם בקרב ובפרשים ים-סוף:

ז ויצעקו אלי-יהוה וישם מאפל ביניכם ו בין המצרים ויבא עליו את-הים ויכסהו ותראינה עיניכם את אשר-עשיתי במצרים ותשבו במדבר ימים רבים:

מצודת ציון: מאפל - מלשון אופל וחושך.

מצודת דוד: וישם מאפל - כמו שכתוב: "ויהי הענן והחשך (שמות י"ד:כ)". ויבא עליו את הים ויכסהו -

יהושע פרק כ"ד

ובזה הביא עליו את הים, כי אם לא היה האופל היה אם כן רואה אשר ישראל הולכים בים ביבשה, ולא היה אם כן רודף אחריהם בראות הנס ההוא, ולא היה אם כן נטבע במי הים, אבל לפי שהלך בחושך לא ידע מכל זה, ובאו אחריהם בים מבלי דעת כי ים הוא, ובבואו נטבע בו.

ח ואבאה וְאָבֵא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּלְחַמּוּ אִתְּכֶם וְאִתָּן אֹתָם בְּיָדְכֶם וַתִּירְשׁוּ אֶת־אֶרְצָם וְאֲשַׁמְיָתֶם מִפְּנֵיכֶם:

ט וַיָּקָם בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא לְבִלְעָם בֶּן־בְּשׂוֹר לְקַלֵּל אֹתְכֶם:

מצודת דוד: וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל - וחוזר ומפרש שהמלחמה היתה במה ששלח אחר בלעם לקללם, להלחם עמהם בפה.

י וְלֹא אָבִיטִי לְשִׁמְעַע לְבִלְעָם וַיִּבְרַךְ בְּרוּךְ אֲתָלְכֶם וְאַצֵּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ:

מצודת ציון: אָבִיטִי - ענינו רצון, כמו "לא אָבָה יִבְמִי" (דברים כ"ה:).

מצודת דוד: וְלֹא אָבִיטִי לְשִׁמְעַע לְבִלְעָם - להספיק בידו לקלל כפי מחשבתו. וַיִּבְרַךְ בְּרוּךְ אֶתְכֶם - ועוד ברך אותם בברכה. וְאַצֵּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ - מיד בלק, שערך מלחמה בפיו של בלעם.

יא וַתַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּלְחַמּוּ בָכֶם בַּעֲלֵי־יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַפְּנִעִזִּי וְהַחֲתִי וְהַגְּרָגְשִׁי הַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְאִתָּן אֹתְכֶם בְּיָדְכֶם:

מצודת ציון: בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ - אדוני יריחו, כמו "אם בַּעֲלֵיו עֲמֹ" (שמות כ"ב:).

מצודת דוד: וַיִּלְחַמּוּ בָכֶם בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ - וחוזר ומפרש האמורי וכו', כי כל מלכי הגוים ההם היו אדונים ביריחו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא משפטים י"ז) שכל אחד היה לו חלק מה ביריחו לגודל חביבותה, וכולם נתקבצו להלחם בישראל ונפלו בידם.

יב וְאֲשַׁלַּח לְפָנֵיכֶם אֶת־הַצִּרְעָה וַתִּגְרַשׁ אֹתְכֶם מִפְּנֵיכֶם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא בַתְּרַבָּה וְלֹא בְקִשְׁתָּהּ:

מצודת ציון: הַצִּרְעָה - אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ל"ו) שהוא מין שרץ עוף, שהטילה בהם ארס.

יהושע פרק כ"ד

מצודת דוד: וְאֲשַׁלַּח לְפָנֵיכֶם אֶת הַצִּרְעָה וַתִּגְרַשׁ אֹתְכֶם מִפְּנֵיכֶם - היא הטילה בהם ארס ולא יכלו להלחם, וכאילו היא גרשה אותם, וחוזר ומפרש את שני מלכי האמורי סיחון ועוג. לֹא בַתְּרַבָּה וְלֹא בְקִשְׁתָּהּ - כי בדרך הטבע לא היית יכול לעמוד כנגדם.

יג וְאִתָּן לָכֶם אֶרֶץ וְאֲשֶׁר לֹא־יִגְעַת בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתֶם וַתִּשְׁבּוּ בָהֶם כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתֶם אִתְּם אֲכָלִים:

מצודת דוד: אִתְּם אֲכָלִים - את פריהם.

יד וַעֲתָה יֵרָאוּ אֶת־יְהוָה וְעָבְדוּ אֹתוֹ בְּתָמִים וּבְאֵמֶת וְהִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ אַבּוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעָבְדוּ אֶת־יְהוָה:

מצודת דוד: וַעֲתָה - הואיל והרבה להיטיב עמכם. וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ אַבּוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר - רצונו לומר: הסיירו מהלב מכל וכל מחשבת עבודה זרה. וּבְמִצְרַיִם - כי רבים מהם עבדו במצרים עבודה זרה, כמו שכתוב "וְאֵת גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ" (יחזקאל כ"ח:).

טו וְאִם רָע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת־מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת־אֱלֹהֵים אֲשֶׁר־עָבְדוּ אַבּוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אִתְּם יֹשְׁבֵים בְּאֶרְצָם וְאֲנֹכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה:

מצודת דוד: בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן - חשב כאשר יבחרו מי, אז יביא טענות למאס אותם. וְאֲנֹכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת ה' - ולא נהיה נמשכים אחריכם.

טז וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לָנוּ מֵעֲזֹב אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

יז כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלָה אִתָּנוּ וְאֶת־אַבּוֹתֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְעֵינֵינוּ אֶת־הָאֲתוֹת הַגְּדֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְנוּ בָּהּ וּבְכָל הָעֲמִים אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בְּקִרְבָּם:

יח וַיִּגְרַשׁ יְהוָה אֶת־פְּלִי־הָעַמִּים וְאֶת־הָאֱמֹרִי יֹשֵׁב הָאֶרֶץ מִפְּנֵינוּ גַם־אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ:

מצודת דוד: גַּם אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת ה' - כמו אתה וּבֵיתְךָ.

יהושע פרק כ"ד

מצודת דוד: וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ - חזרו העם לגמור דבריהם, ואמרו: נהיה עדים בעצמינו אשר קבלנו לעבוד ה' ולשמוע בקולו.

כה וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לְעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּשֶׁם לּוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט בְּשֵׁכֶם:

מצודת דוד: וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לְעָם בַּיּוֹם הַהוּא - לקבל עבודת ה' מאהבה. וַיֵּשֶׁם לּוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט בְּשֵׁכֶם - סדר לישראל חוקי התורה ומשפטיה.

כו וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים וַיִּקְחָ אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְקִימָהּ שָׁם תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ יְהוָה:

מצודת ציון: הָאֵלֶּה - הוא שם אילן מה.

מצודת דוד: וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - אשר דבר עם ישראל בשכם. בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים - ותרגם יונתן: "וַאֲצַנְעִינוּן בְּסֵפֶר אֲוִרִיתָא דַּהּ", רוצה לומר: נתנה במקום שמונח בה התורה. אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ ה' - היא שכם, ולשעתו קראו מקדש לפי שהיה שם הארון.

כז וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הַנֶּהָה הֲאֵבֶן הַזֹּאת תִּהְיֶה־בָּנוּ לְעֵדָה כִּי־הִיא שֹׁמֵעָ אֶת כָּל־אֲמָרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דָּבַר עִמָּנוּ וְהִיְתָה בְּכֶם לְעֵדָה כְּ־תִכְחַשׁוּן בְּאֵלֵהֶיכֶם:

מצודת ציון: לְעֵדָה - לשון עד בלשון נקבה.

מצודת דוד: כִּי הִיא שֹׁמֵעָ - רוצה לומר: במקום הזה נאמר, וכאילו שמעה היא. אֶת כָּל אֲמָרֵי ה' אֲשֶׁר דָּבַר עִמָּנוּ - כי כל הדברים האלה בנבואה נאמרו, ולא מלבו.

כח וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ:

כט וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה וָעֶשְׂרִי שָׁנָיִם:

ל וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבּוֹל גִּחְלָתוֹ בְּתִמְנַת־סֹרֶחַ אֲשֶׁר בְּהַר־אֶפְרַיִם מִצָּפוֹן לְהַר־גֵּעִשׁ:

לא וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרָיו יְהוֹשֻׁעַ וְאֲשֶׁר יָדְעוּ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל:

מצודת דוד: אֲשֶׁר הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרָיו יְהוֹשֻׁעַ - עד כלות עשרים ושמונה שנה מיום שעמד יהושע, כך כתוב בסדר עולם (סימן י"ב). וְאֲשֶׁר יָדְעוּ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל - רוצה לומר: בימי

יהושע פרק כ"ד

ט וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם לֹא תוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים הוּא אֱלֹהֵי־קְנוּזָא הוּא לֹא־יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם וּלְחַטְאוֹתֵיכֶם:

מצודת ציון: קְנוּזָא - מתנקם ליפרע. יִשָּׂא - ענינו כפרה ומחילה, כמו "נִשָּׂא עוֹן (שמות ל"ד:)"

מצודת דוד: לֹא תוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת ה' - כוונת יהושע היתה שיגלו מצפוני לבם באר היטב, ולקשרם במוסרי הברית אומר דבריו להטעותם, שיחשבו כאילו הברירה בידם לבחור מי שירצו הם, ולדעת מה ישיבו. כִּי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים הוּא - קדוש בכל מיני קדושות, ומאד קשה להיות נזהר בעבודתו. אֶל קְנוּזָא הוּא וּגוֹ' - נוקם הוא מעוברי רצונו, ולא ישא הפשעים.

כ כִּי תַעֲזְבוּ אֶת־יְהוָה וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהֵי נָכַר וְשָׁב וְהִרְעֵ לְכֶם וְכָל־הָאֲחֵרֵי אֲשֶׁר־הֵיטִיב לְכֶם:

מצודת דוד: כִּי תַעֲזְבוּ אֶת ה' וּגוֹ' - וכאשר תעזבו אותו ישוב להרע לכם ולכלות אתכם. אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֵיטִיב לְכֶם - רוצה לומר: ותהיה אם כן הרעה כפולה, כי האדם הרגיל בטובה כפול צערו ממי שלא ראה בטובה מעולם.

כא וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֹא כִּי אֶת־יְהוָה נַעֲבָד:

מצודת דוד: לֹא כִי אֶת ה' נַעֲבָד - רוצה לומר: לא נעזוב אותו, כי את ה' נעבוד כל הימים, ונהיה נזהרים בעבודתו.

כב וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֲדִים אַתֶּם בְּכֶם כִּי־אַתֶּם בְּחַרְתֶּם לְכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עֲדִים:

מצודת דוד: עֲדִים אַתֶּם בְּכֶם - אתם היו עדים בעצמיכם שבחרתם לעבוד את ה'. וַיֹּאמְרוּ עֲדִים - רוצה לומר: נהיה עדים בעצמינו.

כג וַעֲתָה הִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנָּכַר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וְהִטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

מצודת דוד: וַעֲתָה הִסִּירוּ וּגוֹ' - הם לא הניחו ליהושע לגמור את דבריו והשיבו: "עדים", ואחר זה חזר יהושע לגמור דבריו, ואמר: ועתה הסיירו מלב מכל וכל מחשבות עבודה זרה.

כד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבָד וּבְקוֹלוֹ נִשְׁמָע:

יהושע פרק כ"ד

הזקנים האלה עבדו את ה', אשר ידעו מעשה ה' – כי בעיניהם ראו, ובוזה היו מישרים את לבות ישראל לאביהם שבשמים.

לכב וְאֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר־הָעִילוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וּמִמְצָרִים קָבְרוּ בְּשִׁכְמְךָ בְּחֻלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי־חֶמְדָּר אֲבִי־שִׁכְמְךָ בְּמֵאָה קִשְׁיָטָה וַיְהִי לְבְנֵי־יוֹסֵף לְנַחֲלָה:

מצודת ציון: בְּחֻלְקַת הַשָּׂדֶה - ענינו אחוזת שדה, כמו "ויקן את חלקת השדה (בראשית ל"ג:ט)". קִשְׁיָטָה - מעה, והיא מטבע מה.

מצודת דוד: וְאֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הָעִילוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים - אף כי משה העלים ממצרים (סוטה י"ג), אבל לפי שמת במדבר ולא הספיק להביאם לשכם והביאום הם, לכך נקרא על שמם. וַיְהִי לְבְנֵי יוֹסֵף לְנַחֲלָה - שדות החלקה ההיא היו לבני יוסף לנחלה, ולזה קברו שם את יוסף אביהם. או יאמר שעצמות יוסף חשבו להם בני יוסף לנחלה טובה, כי מאד נהנו והוטב להם במה שנקבר באחוזתם.

לכב וְאֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּינְחָס בֶּן־אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם:

מצודת ציון: בְּגִבְעַת - מלשון גבעה והר.

מצודת דוד: אֲשֶׁר נָתַן לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם - בני ישראל נתנו אותה לו במתנה, עם שלא נתן נחלה לשבט הלוי.

To receive by email:

knowthetorahbyheart@gmail.com

© knowthetorahbyheart.com

לקבל באמייל:

knowthetorahbyheart@gmail.com